

İran-Suudi Arabistan Petrol Rekabeti ve OPEC

30 Kasım 2017 tarihinde düzenlenecek OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) toplantısı öncesinde dünya petrol piyasalarında önemli gelişmeler yaşanıyor.

2016 yılı Kasım ayında düzenlenen toplantıda sekiz yıl aradan sonra ilk kez petrol arzında kesinti yapılması kararı alınmıştı. Petrol arzının azaltılarak düşen petrol fiyatlarının artırılmasının hedeflendiği bu toplantının üzerinden bir sene geçti ve bir sene içinde yaşanan gelişmelerin 30 Kasım'daki toplantıya nasıl yansıtacağı merak ediliyor.

İran, Suudi Arabistan'ın Konumunu Sarsacak mı?

Suudi Arabistan, dünyanın en fazla petrol ihraç eden ülkesi olarak OPEC'in de facto lideri olarak görülüyor. Nükleer anlaşma ile uluslararası yaptırımlardan kurtulan İran ise Suudi Arabistan'ın OPEC'teki bu hâkim durumunu sonlandırmayı hedefliyor.

30 Kasım 2016'da düzenlenen OPEC toplantısında alınan petrol üretiminin azaltılmasına yönelik karara karşı çıkan ülkelerin başında İran geliyordu. Zira İran uzun yıllardır kendisine karşı uygulanan uluslararası yaptırımlardan dolayı petrol ve enerji altyapısı atıl kalmış, bu durum İran'ın petrol pazarındaki yerini kaybetmesine sebep olmuştu.

Yaptırımların kaldırılmasının ardından 2016 yılının Ocak ayında İran petrol ihracatı neredeyse iki kat arttı. İran'ın yeni yatırım ve ticaret anlaşmalarıyla tekrar petrol pazarına çıkması ise 2016 yılının başında petrol fiyatlarının düşüş eğrisine geçmesine sebep oldu. Fiyatlardaki bu düşüşü dengelemek üzere OPEC ülkeleri ve OPEC ülkesi olmayan petrol ihracatçısı ülkelerden Rusya, aynı yılın Kasım ayında üretimde kesintiye gitme noktasında anlaşmaya vardılar. Suudi Arabistan, İran ve Irak arasındaki şiddetli tartışmalara rağmen anlaşmanın 2017 yılının Ocak ayında yürürlüğe girmesine karar verildi.[\[1\]](#)

30 Kasım 2016'da gerçekleştirilen bu toplantıdan birkaç hafta önce İran önemli petrol hamlelerinde bulundu. 13 Kasım 2016 tarihinde İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani, İran-İrak arasındaki ortak petrol sahalarının İran dâhilindeki Yadavaran, Kuzey Azadegan ve Kuzey Yaran sahalarının açılışını gerçekleştirdi. Bu sahalar İran'ın günlük petrol üretimine 220 bin varil katkıda bulunacaktı. Ruhani, bu açılışta yaptırımların ardından petrol üretiminde hızlı bir artış hedeflediklerini belirtirken onun bu açıklamaları kesinti yapılması düşünülen OPEC toplantısına mesaj olarak değerlendirildi.[\[2\]](#)

Sonuç olarak 2016 Kasımındaki bu toplantıda, yaptırımlardan yeni kurtulan İran ve siyasi çalkantı içinde bulunan Nijerya ve Libya'nın kesinti uygulamasının kapsamı dışında bırakılmalarına karar verildi.

Hatta İran'ın günlük petrol üretimini 90 bin varil arttırmasına izin verildi. Zira sahip olduğu eski teknoloji ile diğer ülkelerin seviyesine erişmek için ciddi yatırımlar yapması gerektiği düşünülüyordu. İran'ın yeni teknolojiye sahip petrol üretim tesislerine kavuşması için 200 milyar dolar yatırım yapması gerektiği ve bu yatırım yapılırsa bile yenileme çalışmalarının beş sene alacağı hesaplanıyordu.[\[3\]](#)

OPEC toplantısından elde edilen bu sonuç İran tarafından Suudi Arabistan'a karşı kazanılmış bir zafer olarak değerlendirildi.[\[4\]](#) Çünkü OPEC'in en büyük üyesi olan Suudi Arabistan'ın, petrol üretiminin günde 486 bin varil kesintiye gitmesi yönünde verilen karar, pazarda ondan boşalan yerin İran tarafından doldurulabilme ihtimalini gündeme getiriyordu. [\[5\]](#)

Suudi Arabistan'a Karşı İran-İrak Ortak Petrol Sahaları

İran'ın petrol pazarındaki yerini yeniden kazanması için yaptırımlar döneminde geri kalmış teknolojisini canlandırması gerekiyordu. Bunun için hem yabancı şirketlerin ülkede yatırım yapmasına hem de zamana ihtiyacı vardı. Ayrıca İran'ın sahip olduğu petrol rezervleri, Suudi Arabistan ile uzun vadede rekabet

edecek miktarda değildi.[\[6\]](#)

İran bu farkı hızlı bir şekilde kapatmak ve Suudi Arabistan'a karşı elini güçlendirmek için petrol teknolojisi ve rezervi kendisinden çok daha iyi durumda olan komşusu Irak ile anlaşma ve işbirliği yapma yoluna gitti.

İran'ın hali hazırda günde 3.8 milyon varil petrol ürettiyorken[\[7\]](#) Suudi Arabistan'ın pazardaki 10 milyon varillik hakimiyetini kırabilmek için OPEC'in ikinci büyük üreticisi olan ve günde yaklaşık 4.5 milyon varil üretim yapan Irak'la gücünü birleştirme planı yaptı. Özellikle 2011'de ABD askerlerinin çekilmesinden sonra Irak'ta askeri ve siyasi kontrolü elinde bulunduran İran için bu planı hayata geçirmek çok da zor olmadı.

Bu plan çerçevesinde İran, Irak ile yeraltındaki kaynakları ortak olan ancak yüzeyde siyasi sınırlarla iki ülke arasında bölünmüş olan ortak petrol sahalarındaki anlaşmazlıkları gidermek ve müştereken çalıştırmak üzere bir dizi hamlede bulundu.

İran ile Irak arasında bu konumda olan beş petrol sahası bulunmaktadır: Mecnun, Fakka, Ebu Girab, Bozrgan ve Hana. Yukarıda da bahsedildiği üzere 13 Kasım 2016 tarihinde İran, Irak'taki kısmı Mecnun petrol sahasına denk gelen Yadavaran, Kuzey Azadegan ve Kuzey Yaran petrol sahalarını açtığını duyurdu.

Ortak petrol sahaları 80'li yıllardan bu yana İran ve Irak arasında çatışma ve tartışmalara sebep olmaktadır. 1980-1988 yılları arasındaki İran-İrak savaşında iki ülke arasında çatışmaların yaşandığı ve İran'ın 1984'te ele geçirip 1988'de Irak'ın tekrar aldığı Mecnun petrol sahası[\[8\]](#), bu ortak sahaların belki de en önemlisidir.

İki ülke arasındaki ortak petrol sahalarından Mecnun, 38 milyar varillik rezervi ile dünyanın en zengin petrol kaynaklarından biri olarak biliniyor. Bu sahanın yeraltındaki rezervi, siyasi sınırlara nispet edildiğinde Irak'ın payına 25 milyar varil petrol düşerken İran'ın payına 12.75 milyar varil petrol düşmekte.

İran, petrol pazarındaki elini güçlendirmek üzere ortak petrol sahalarındaki çatışma ve tartışmalı durumu işbirliğine çevirmek üzere Irak ile anlaşma yoluna gitti.

20 Şubat 2017 tarihinde Irak ve İran petrol bakanlıkları arasında iyi niyet anlaşması imzalandı. Anlaşma kapsamında ortak sahalardaki anlaşmazlıkların giderilmesi ve Irak ham petrolünün İran'ın Abadan rafinerisine aktarılmasına ve buradan dünya pazarına dağıtılmasına karar verildi. İran Petrol Bakanı Bican Zengane, anlaşma kapsamındaki projelerin OPEC'in üretim kesintisi kararının ardından küresel petrol fiyatlarındaki gelişmelerde önemli payı olacağını belirtti.[\[9\]](#)

İran ve Irak bu anlaşmanın ardından petroldeki üretim kesintisi ve buna bağlı fiyat artışı ile pazardaki payı düşen Suudi Arabistan'dan boşalan yerleri doldurmak üzere harekete geçti. Irak daha 2017'nin Ocak ayında kendisi için belirlenmiş günlük 4.35 milyon varillik kotanın üzerine çıkarak 4.47 varillik üretim yaptı. İran ise 1979'dan beri petrol ihracatını en yüksek seviyeye çıkartarak günde 3 milyon varil petrole ulaştı. [\[10\]](#) İran ve Irak bu şekilde petrol arzını arttırarak bir yandan pazardaki hacimlerini genişletmiş diğer yandan da Suudi Arabistan'ın pazar payını azaltmış oluyor.

İki komşu ülkenin Suudi Arabistan'a karşı oluşturdukları bu cephenin 30 Kasım 2017'de düzenlenecek olan OPEC toplantısına nasıl yansıtacağı henüz bilinmiyor. Rusya da dahil olmak üzere İran ve Irak'ın üretim kesintisi kararının devam etmesi yönünde adım atacağı tahmin ediliyor.

[1]<https://www.benzinga.com/news/17/02/9000001/how-u-s-iran-relations-continue-to-shape-the-oil-trade-in-2017>

[2]<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/11/iran-three-new-oil-fields-azadegan-rouhani-inauguration.html>

[3]<https://www.ft.com/content/9db5e152-a5a9-11e6-8b69-02899e8bd9d1>

[4]<http://press.jamejamonline.ir/Newspreview/2639578746383179883>

[5]<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-04-26/saudi-arabia-seen-losing-market-share-to-iran-iraq-on-oil-cuts>

[6]<http://www.aljazeera.com/news/2016/02/iran-political-play-oil-giants-160212173222115.html>

[7]<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-10-17/iran-official-backs-extension-of-opec-cuts-dismisses-trump-risk>

[8]<http://www.nytimes.com/1988/07/22/world/iran-iraq-war-eight-brutal-years.html>

[9]<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/03/iran-iraq-oil-sulaymaniyah-kirkuk.html>

[10]<http://www.businessinsider.com/iran-and-iraq-ramp-up-oil-production-2017-3>